

Impacte sobre els comptes públics de l'extensió parcial de les mesures antiinflació el 2024

El Govern va aprovar, al final del 2023, un decret, convalidat pel Congrés al gener, per ampliar de manera parcial el 2024 les mesures econòmiques de suport per mitigar l'impacte de la inflació implantades el 2022-2023. Aquesta pròrroga d'algunes de les mesures tindrà un impacte a l'alça sobre el dèficit públic relativament contingut, al mateix temps que evitarà el repunt bruscat de la inflació que s'hauria produït amb el venciment total de les mesures al gener del 2024. Tot seguit, analitzem la situació dels comptes públics a Espanya, valorem l'impacte de l'extensió parcial de les mesures de suport sobre les llars i sobre el teixit productiu i n'avaluem el cost fiscal.

El dèficit públic a Espanya: estat de la qüestió al començament del 2024

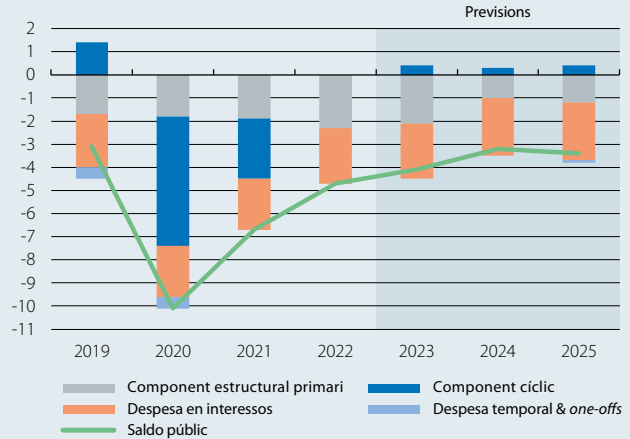
En els últims anys, Espanya ha reduït de manera important el dèficit públic després de la forta alça registrada el 2020 arran de les polítiques de suport per fer front a la pandèmia (va assolir el 10,1% del PIB). El 2023, s'espera que se situï (la dada final la sabem al març) al voltant del 4,0% del PIB. De cara al 2024, el Pla Pressupostari de l'octubre, en un escenari inercial que no incorporava noves mesures com l'extensió parcial del pla de xoc, situava el dèficit públic del 2024 en el 3,0% del PIB, basat en la hipòtesi d'un augment dels ingressos públics del 5,8% interanual i de la despesa pública del 3,7%. Aquestes projeccions no difereixen gaire de les de la Comissió Europea. En concret, la Comissió esperava un dèficit públic abans de l'extensió del pla de xoc del 3,2% del PIB el 2024 i del 3,4% del PIB el 2025, que s'explica, principalment, pel dèficit estructural –el 2024, l'1% de dèficit estructural primari i una despesa d'interessos del 2,5%. En canvi, el saldo cíclic ja no presenta dèficit després del retorn de l'economia espanyola al seu PIB potencial.

Les claus de la pròrroga de les mesures i impacte sobre els comptes públics

El 2023, el Govern va desplegar un pla de xoc per mitigar l'elevada inflació, amb un cost fiscal de 15.000 milions d'euros, que, segons la quantificació de l'AiREF, va representar l'1% del PIB. El pla estava format per una sèrie de descomptes fiscals en energia i en aliments, que van reduir els ingressos públics en 6.000 milions d'euros, i per un conjunt de mesures de suport a particulars i al sector productiu –ajudes generalitzades per viatjar en transport públic, finançament del límit de la tarifa d'últim recurs (TUR) de gas i un conjunt d'ajudes sectorials–,¹ que van incrementar la despesa pública en 9.000 milions d'euros.

Espanya: saldo públic

(% del PIB)

Font: CaixaBank Research, a partir de dades de la Comissió Europea.

Les previsions de dèficit públic per al 2024 presentades en la secció anterior suposaven que el pla de xoc del 2023 deuria pràcticament en la seva totalitat l'1 de gener del 2024, la qual cosa donava lloc a un estalvi de prop de 15.000 milions d'euros. No obstant això, al final de desembre, el Govern va anunciar una pròrroga parcial d'algunes de les mesures del pla de xoc per al 2024, que les Corts van aprovar al gener. Fins a quin punt aquesta extensió parcial implicarà una desviació dels objectius de dèficit del 2024? Per respondre aquesta pregunta, és clau analitzar detalladament les noves mesures i avaluar-ne el cost fiscal:

- En primer lloc, destaca la reversió parcial i esglaonada, al llarg del 2024, de les retallades impositives de la factura elèctrica adoptades el 2022-2023. En el cas del gas, l'1 de gener, l'IVA va augmentar del 5% al 10% i tornarà a augmentar després del 31 de març, per tornar al tipus anterior a l'adopció de les mesures del 21%. En el cas de l'IVA sobre l'electricitat, també va pujar del 5% al 10% l'1 de gener, però es mantindrà en el 10%² tot el 2024 i no tornarà al 21% fins al 2025. Pel que fa a l'impost especial

1. Van incloure: descomptes sobre combustibles per a transportistes professionals que utilitzessin gasoil; a agricultors i a ramaders, ajudes directes per als titulars d'una autorització de transport pel consum estimat; ajudes directes a l'agricultura per l'encariment dels fertilitzants; ajudes al sector pesquer i a la ceràmica; ajudes sectorials del Fons Espanyol de Garantia Agrària (FEGA) per la sequera...

2. La rebaxa de l'IVA afecta els consumidors amb una potència contractada inferior o igual a 10 kW. Gairebé totes les llars es beneficien de la disminució d'aquest gravamen. El tipus del 10% en l'IVA s'aplicarà també al 70% dels contractes de subministrament d'electricitat d'empreses i de negocis (no domèstics).

d'electricitat (IEE), que, des del setembre del 2021, es va reduir des del 5,11%³ al mínim legal del 0,5%, el 2024, augmentarà de manera esglaonada. L'extensió parcial d'aquestes rebaixes fiscals restarà prop de 1.800 milions d'ingressos en relació amb un retorn als tipus normals al gener del 2024.

- En aliments, es prorroga fins al 30 de juny l'IVA al 0% en aliments bàsics i al 5% en pastes. La gran novetat és que l'IVA de l'oli, que estava rebaixat al 5% (el seu tipus normal és el 10%), es torna a abaixar al 0%.⁴ Aquestes mesures reduiran en gairebé 1.200 milions els ingressos públics en relació amb un retorn als tipus normals al gener del 2024.
- Pel costat de la despesa, el finançament en la primera meitat del 2024 dels límits aplicats al creixement de la tarifa d'últim recurs de gas (TUR)⁵ podria tenir un cost fiscal de 500 milions. I, en transport públic, s'han estès les mesures del 2023 a tot el 2024. Es destinen 1.400 milions d'euros a la gratuïtat, per als usuaris freqüents, dels Serveis de Rodalia, dels Servei Regionals de Rodalies i de la Mitja Distància, així com el 30% de descompte per al transport públic de titularitat autonòmica i local.⁶

En definitiva, estimem que el cost fiscal del conjunt de totes aquestes mesures podria ascendir gairebé als 5.000 milions d'euros, el 0,3% del PIB.

L'extensió parcial del pla de xoc implicarà, per tant, una pressió a l'alça sobre el dèficit fiscal d'enguany d'unes 3 dècimes en relació amb les previsions del Pla Pressupostari i de la Comissió, que suposaven que no hi havia una prorroga per a enguany, de manera que el dèficit se situaria al voltant del 3,3%-3,5% del PIB. Aquest impacte a l'alça sobre el dèficit de 3 dècimes serà compensat parcialment en 1 o en 2 dècimes per un creixement del PIB superior a l'esperat fa uns mesos; el creixement del PIB nominal el 2023 ha estat del 8,6%, superior a les previsions (la Comissió Europea preveia un creixement del 7,7% i el Pla Pressupostari, del 8,3%), i la bona dada del 4T 2023 tindrà un efecte arrossegament sobre el creixement del 2024. D'aquesta manera, tenint en compte el cost fiscal de l'extensió i la incorporació de les últimes dades macro, el dèficit del 2024 se situaria en el rang 3,1%-3,4% del PIB. En

3. La base imposable és la factura de la llum determinada en funció del consum elèctric i de la potència contractada.

4. No obstant això, aquesta mesura encara no ha entrat en vigor. Ho farà quan el Congrés aprovi l'esmena al decret que l'abaixa al 0%.

5. Impedeixen un increment de cost de la primera matèria per damunt del 15% i limiten la pujada trimestral, aproximadament, al 5%, així com l'existència de la TUR veïnal, a la qual es poden acollir les comunitats de propietaris amb calefacció central de gas natural.

6. Independentment, a diferència de l'any passat, de si les autoritats autonòmiques/locals ho complementen amb un descompte addicional del 20%.

Espanya: impacte de l'extensió parcial de les mesures antiinflació el 2024 en relació amb una eliminació total al gener del 2024

	Impacte anual dèficit (milions d'euros)
Mesures d'ingressos (menys recaptació)	
IVA electricitat: pujada del 5% al 10% (tipus normal: 21%) tot el 2024	-1.500
Impost especial electricitat: del 0,5% al 2,5% en el 1T, al 3,8% en el 2T i al 5,11% després	-200
IVA gas: del 5% al 10% en el 1T i al 21% (previsiblement) després	-50
IVA aliments: fins al 30 de juny IVA essencials i oli 0%, pasta 5%	-1.200
Mesures de despesa (més despesa)	
Ajudes transport	1.440
Finançament de la tarifa d'últim recurs (TUR) de gas natural	500

Font: CaixaBank Research, d'acord amb una extrapolació de l'impacte el 2023.

quina part d'aquest rang ho acabi fent dependrà, entre altres coses, de quina sigui la xifra amb què tanqui el dèficit el 2023 o, dit d'una altra manera, del punt de partida per al 2024 i de si els pressupostos per a enguany acaben incorporant mesures addicionals.

Javier Garcia-Arenas